

УДК 911.52:7.01:379:85:57.017.64

Гілецький Йосип Романович,
кандидат педагогічних наук,
доцент

ДВНЗ «Прикарпатський національний університет
імені Василя Стефаника» м. Івано-Франківськ,
Україна
e-mail: hileckij@ukr.net

ГАЛУЗЕВА СТРУКТУРА ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ ТА ПІДХОДИ ДО ЇЇ АНАЛІЗУ НА ПРИКЛАДІ ГІРСЬКИХ РЕГІОНІВ

Мета. Метою статті є деталізація видів природокористування, які охоплюють основні галузі природокористування, напрацювання критеріїв та підходів до аналізу ефективності структури природокористування на прикладі гірських регіонів.

Методика. Для оцінки ефективності структури природокористування обрано Закарпатську область та федеральну землю Тіроль в Австрії. Вони подібні за розмірами території, природними умовами, структурою земельних угідь, але дуже відрізняються за економічною ефективністю природокористування. Порівняння співвідношень між галузями природокористування дозволило звернути увагу на суттєві відмінності між цими гірськими регіонами.

Результати. Уклавши у таблицю запропоновані нами види природокористування, які характерні для кожного з основних напрямів, ми підтвердили висновок, що природокористування охоплює тільки галузі, які безпосередньо взаємодіють з природним довкіллям. Визначили деякі вихідні передумови, які впливають на співвідношення між галузями природокористування. Зроблена вибірка статистичних даних та здійснено первинний аналіз структури природокористування двох гірських регіонів, які суттєво відрізняються за ефективністю природокористування.

Наукова новизна. У статті дається деталізація видів діяльності, які притаманні окремим галузям природокористування. Запропоновано теоретичні підходи до оцінки структури природокористування.

Практична значимість. На прикладі порівняння структури природокористування у Закарпатській області та федеральній землі Тіроль (Австрія) привернута увага до основних відмінностей у структурі природокористування, які можуть послужити орієнтиром для напрацювання напрямів трансформації структури природокористування у гірському регіоні. Передусім це орієнтир для трансформації природокористування у гірських районах Українських Карпат.

Ключові слова: галузі, напрями та види природокористування, структура природокористування, оптимізація природокористування.

УДК 911.52:7.01:379:85:57.017.64

Гілецький Йосиф Романович,
кандидат педагогических наук, доцент

ГВУЗ «Прикарпатский национальный университет
им. Василия Стефаника», г. Івано-Франковск,
Украина
e-mail: hileckij@ukr.net

ОТРАСЛЕВАЯ СТРУКТУРА ПРИРОДОПОЛЬЗОВАНИЯ И ПОДХОДЫ К ЕЕ АНАЛИЗУ НА ПРИМЕРЕ ГОРНЫХ РЕГИОНОВ

Цель. Целью статьи является детализация видов природопользования, которые охватывают основные отрасли природопользования, наработка критериев и подходов к анализу эффективности структуры природопользования на примере горных регионов.

Методика. Для оценки эффективности структуры природопользования избрано Закарпатскую область и федеральную землю Тироль в Австрии. Они сходны по

размерам территории, природными условиями, структурой земельных угодий, но очень отличаются за экономической эффективностью природопользования. Сравнение соотношений между отраслями природопользования позволила обратить внимание на существенные различия между этими горными регионами.

Результаты. Заклучив в таблицу предложенные нами виды природопользования, которые характерны для каждого из основных направлений, мы подтвердили вывод, что природопользование охватывает только отрасли, которые непосредственно взаимодействуют с природной средой. Определили некоторые исходные предпосылки, которые влияют на соотношение между отраслями природопользования. Сделана выборка статистических данных и осуществлено первичный анализ структуры природопользования двух горных регионов, *которые существенно отличаются по эффективности природопользования.*

Научная новизна. В статье дается детализация видов деятельности, присущих отдельным отраслям природопользования. Предложены теоретические подходы к оценке структуры природопользования.

Практическая значимость. На примере сравнения структуры природопользования в Закарпатской области и федеральной земле Тироль (Австрия) привлечено внимание к основным различиям в структуре природопользования, которые могут послужить ориентиром для выработки направлений трансформации структуры природопользования в горном регионе. Прежде всего это ориентир для трансформации природопользования в горных районах Украинских Карпат.

Ключевые слова: отрасли, направления и виды природопользования, структура природопользования, оптимизация природопользования.

UDC 911.52:7.01:379:85:57.017.64

Hiletskyi Joseph Romanovytch,
Candidate of Pedagogic Sciences, Associate
Professor

State University «Vasyl Stefanyk Precarpathian
National University», Ivano-Frankovsk, Ukraine,
e-mail: hileckij@ukr.net

SECTORAL STRUCTURE OF NATURAL RESOURCE MANAGEMENT AND APPROACHES TO ITS ANALYSIS IN TERMS OF MOUNTAINOUS REGIONS

Purpose. The aim of this article is specification of natural resource management that covers its major fields, working out criteria and approaches to analyzing the effectiveness of the structure of natural resource management in terms of mountainous regions.

Methods. To assess the effectiveness of the structure of natural resource management Transcarpathian Region and federal state of Tyrol in Austria have been chosen. They are similar in size of their territories, natural conditions, structure of land, but they different significantly in economic effectiveness of the natural resource management. Comparison of correlations between the fields of the natural resource management has allowed us to pay attention at essential differences between these mountainous regions.

Results. Having compiled our proposed kinds of the natural resource management, typical of each of the main areas, into a table, we have come to the conclusion that natural resource management encompasses only those industries that directly interact with the natural environment. We have identified some initial assumptions that affect the relationship between the fields of natural resource management. Data sampling and primary structural analysis of natural resource management of two mountainous regions which differ significantly in effective use of nature has been made.

Scientific novelty. The article highlights a detailed specification of the activities inherent in the use of individual branches of nature. Theoretical approaches to estimate the structure of natural resource management have been offered.

The practical significance. Comparing structures of natural resource management in Transcarpathian Region and federal state of Tyrol (Austria), attention has been drawn to

major differences in structures of natural resource management that can serve as a guide for the development of transformation directions concerning the structure of natural resource management in the mountainous regions. Above all, this is a landmark for transformation in the structure of natural resource management in the mountainous regions of the Ukrainian Carpathians.

Key words: fields, directions and kinds of natural resource management, the structure of natural resource management, optimization of natural resource management.

Постановка проблеми. Природокористування можна трактувати як сукупність процесів, що спрямовані на використання природи з метою задоволення суспільних потреб. Щодо того, яку саме сукупність процесів охоплює природокористування, то у цьому питанні є дещо відмінні підходи. Найчастіше у теоретичних географічних виданнях та фундаментальних наукових дослідженнях такими складовими – напрямками природокористування вважають вивчення, освоєння, використання, перетворення та охорону природи [2]. Саме за цими напрямками пропонується виділяти і групувати види природокористування [3].

Однак для аналізу та оцінки ефективності природокористування неможливо скористатися групуванням його на напрями і види, оскільки вони не відображаються у статистичних матеріалах. Для вирішення цього проблемного питання доцільно застосувати галузевий підхід. Саме він дозволяє використати усталені статистичні дані, якими характеризується господарський комплекс держави чи її адміністративних складових. Питання про те, як його застосувати, на якій теоретичній основі він мав би базуватися є актуальним для окремого розгляду.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У «Географічній енциклопедії України» основними видами природокористування пропонується вважати промислове, сільськогосподарське та рекреаційне. За характером використання ресурсів – землекористування, водокористування, лісокористування, використання мінеральних ресурсів та ін. [2].

В економіці на основі галузевого підходу виділяють галузі природоспоживання (теплоенергетику, видобуток мінеральної сировини, лісоексплуатацію, металургію, вуглеводородогазопереробку тощо), природокористування у вужчому розумінні (землеробство, тваринництво, гідро-, вітро-, геліоенергетику, транспорт, будівництво) і природовідтворення (рекультивуацію і меліорацію земель, очищення та утилізацію відходів, регулювання стоків, перекидання вод, створення заповідників тощо) [6].

Ми запропонували згрупувати види економічної діяльності за ступенем залученості їх у процеси природокористування, а тоді вже шукати певні оптимальні співвідношення між ними. З усталеного переліку основних видів економічної діяльності та загальних уявлень про сутність виробничих процесів, які вони здійснюють, можна стверджувати, що багато з них мають дуже опосередковане відношення до природокористування. Тому розглядати їх як види діяльності, що задіяні у

природокористуванні, очевидно, немає сенсу. Усі інші види економічної діяльності запропоновано умовно віднести до чотирьох груп: активного ресурсоспоживання, пасивного ресурсоспоживання, активного ресурсокористування, пасивного ресурсокористування [3].

До групи активного ресурсоспоживання віднесено лісове і рибне господарство, добувну промисловість, виробництво та розподілення електроенергії, газу та води, а також комунальне, суспільне та особисте обслуговування. Це види економічної діяльності, основна мета діяльності яких, передусім, полягає у вилученні природних ресурсів з географічної оболонки (деревини, біоресурсів, усіх видів корисних копалин, води). Процеси вилучення ресурсів супроводжуються значними негативними екологічними наслідками для довкілля, а тому ці види економічної діяльності потребують системних заходів для забезпечення раціонального характеру природокористування. Активне ресурсокористування притаманне таким видам діяльності, як рослинництво, тваринництво, рекреаційна діяльність, будівництво, водний транспорт, гідроелектроенергетика. Види економічної діяльності активного ресурсоспоживання та ресурсокористування запропоновано розглядати як галузі природокористування, а співвідношення між ними – як структуру природокористування. Однак питання аналізу структури природокористування конкретних регіонів, критеріїв їх оцінки поки що не розглядалося.

Формулювання цілей статті. Метою статті є деталізація видів природокористування, які охоплюють основні галузі природокористування, напрацювання критеріїв та підходів до аналізу ефективності структури природокористування на прикладі гірських регіонів.

Виклад основного матеріалу. Однозначно, що природокористування не є синонімом до суспільного виробництва, оскільки охоплює тільки ту частину його галузей, технологічні процеси яких базуються, передусім, на використанні природоресурсного потенціалу території. Всі інші галузі, які мають дуже опосередковане відношення до використання природних ресурсів, свою новостворену вартість отримують зазвичай за рахунок використання працересурсного потенціалу. Отже, суспільне виробництво можна умовно поділяти на дві сукупності галузей чи видів економічної діяльності – *природокористування і працекористування*.

Кожна з галузей природокористування у процесі свого зародження, повноцінного функціонування і згортання діяльності на сьогодні включає види діяльності, які охоплюють усі п'ять напрямів чи процесів природокористування. Так, попереднє вивчення у сучасному світі передуює зародженню кожного з видів економічної діяльності, до якої сфери, сектору чи підрозділу вона не належала б. Освоєння природного довкілля (території, ресурсів) у вузькому розумінні слова є актуальним тільки для галузей природокористування. Використання природи, її перетворення та охорона активно здійснюються також, передусім, галузями природокористування, а галузями працекористування тільки пасивно.

Щодо галузей природокористування, то пропонуємо розглянути, види природокористування які притаманні кожній з галузей. Для цього спочатку ще раз наведемо види природокористування, які пропонується виділяти у системі усталених у географії основних напрямів природокористування:

1. Вивчення: (1.1. вивчення кожного конкретного природного об'єкта, ландшафту; 1.2. інвентаризація, оцінка та облік запасів ресурсів території; 1.3. розробка стратегії та проектів раціонального використання природних ресурсів; 1.4. розробка програми оптимального природокористування в регіоні; 1.5. вивчення існуючого стану довкілля з метою розробки рекомендацій для його покращення).

2. Освоєння: (2.1. облаштування території для створення можливостей заселення її людьми, які будуть здійснювати господарську діяльність; 2.2. підготовка території до вилучення та використання ресурсів).

3. Використання: (3.1. використання земельних ресурсів як території для розміщення об'єктів техносфери (шляхів сполучення, житлових кварталів, господарських об'єктів); 3.2. безпосереднє вилучення ресурсів з природного середовища; 3.3. використання ресурсів, які не потребують безпосереднього вилучення; 3.4. утилізація та переробка відходів виробництва).

4. Перетворення: (4.1. створення системи захисту освоєних територій від стихійних природних явищ; 4.2. створення великих водно-технічних об'єктів, спорудження господарських об'єктів, житлових будівель; 4.3. поліпшення окремих властивостей природних ресурсів; 4.4. ліквідація негативних для довкілля наслідків попередньої господарської діяльності; 4.5. відтворення відновних ресурсів (лісорозведення, очищення прісноводних водойм)).

5. Охорона природи: (5.1. моніторинг стану довкілля, окремих природних компонентів; 5.2. запобігання негативним впливам на стан довкілля виробництва та життєдіяльності населення; 5.3. створення умов для самовідтворення відновних ресурсів; 5.4. створення природозаповідних об'єктів з метою охорони природних ландшафтів, зберігання генетичної різноманітності біосфери).

Таблиця 1.

Види природокористування, притаманні галузям природокористування

<i>Галузі природокористування</i>	<i>Вивчення</i>	<i>Освоєння</i>	<i>Використання</i>	<i>Перетворення</i>	<i>Охорона природи</i>
Сільське господарство	1.1, 1.2, 1.3, 1.4, 1.5	2.1, 2.2	3.1, 3.3, 3.4	4.1, 4.2, 4.3, 4.4, 4.5	5.1, 5.2, 5.3
Лісове господарство	1.2, 1.3, 1.4	2.2	3.2, 3.3, 3.4	4.1, 4.2, 4.3, 4.4, 4.5	5.1, 5.2, 5.3, 5.4
Рибне господарство	1.1, 1.2, 1.3	2.2	3.1, 3.2, 3.3	4.2, 4.3, 4.5	5.3, 5.4
Добувна промисловість	1.2, 1.3	2.1, 2.2	3.1, 3.2, 3.4	4.1, 4.2, 4.4	5.1, 5.2
Виробництво електроенергії	1.2, 1.3	2.1, 2.2	3.1, 3.3	4.1, 4.2	5.2, 5.3
Водокористування	1.1, 1.2, 1.3, 1.5	2.2	3.1, 3.2, 3.4	4.1, 4.2, 4.3, 4.5	5.1, 5.2, 5.3

Будівництво	1.1, 1.4	2.2	3.1, 3.4	4.1, 4.2	5.2
Водний транспорт	1.2	2.2	3.1, 3.3	4.1, 4.2	5.2
Рекреаційно-туристичні послуги	1.1, 1.2, 1.4, 1.5	2.1, 2.2,	3.1, 3.3, 3.4,	4.1, 4.2, 4.3, 4.4, 4.5	5.2, 5.3, 5.4

У таблиці виділено деякі окремі складові основних видів економічної діяльності (виробництво електроенергії і водокористування, водний транспорт), оскільки ці частини здійснюють активне природокористування, але відрізняються специфікою використання ресурсів. З іншої сторони структурні складові узагальнених видів економічної діяльності, які здійснюють активне природокористування, ми об'єднали у рекреаційно-туристичні послуги. Ці послуги охоплюють, передусім, частини охорони здоров'я (санаторно-курортне господарство), спорт, розваги та відпочинок, готелі та ресторани. З таблиці видно, що кожна з розглянутих галузей природокористування у процесі свого функціонування задіяна у більшій чи меншій мірі у кожному з основних напрямів природокористування.

Однак це тільки констатація особливостей природокористування, яка здійснюється кожною окремою галуззю, а для оптимізації природокористування у межах конкретної території найбільш важливим є аналіз структури природокористування. Вона звичайно залежить від структури природоресурсного потенціалу конкретної території, її суспільно-географічного положення, рівня та пріоритетів розвитку держави, в якій знаходиться дана територія.

Щодо відповідності структури природокористування структурі інтегрального природоресурсного потенціалу території, то теоретичні підходи для такого підходу досить глибоко опрацьовані В. Руденком. Він стверджує, що «між власне економічною оцінкою ПРП та економічною оцінкою його використання існує тісний взаємозв'язок. Його сутність полягає у тому, що економічна оцінка природно-ресурсного потенціалу як вартісне вираження його суспільної споживної вартості виходить із суспільно необхідних витрат, що фактично склалися в реальних умовах природокористування на виробництво тієї чи іншої продукції або послуг на так званих «замикаючих» підприємствах, тобто таких підприємствах, які, незважаючи на більші витрати виробництва, задовольняють реально існуючі суспільні потреби» [5, с.156]. Тобто, взаємозв'язок вбачається передусім у тому, що саме за результатами роботи таких підприємств розраховані В. Руденком кадастрові ціни на природні ресурси.

Однак, очевидно, що невідповідність структури природокористування і структури природоресурсного потенціалу окремої конкретної території пов'язана не тільки з відмінностями в економічній продуктивності функціонуючих тут підприємств, але з цілою групою інших чинників. Серед них:

- різна споживча вартість навіть тих самих ресурсів у різних видах економічної діяльності;

- різні обсяги та темпи споживання природних ресурсів різними галузями природокористування;
- відмінності у процесах природокористування, які пов'язані з вичерпністю чи невичерпністю базового ресурсу, його відновністю чи невідновністю;
- наявність відносних переваг у використанні даного ресурсу у порівнянні з іншими регіонами країни;
- розвинутість виробничої інфраструктури і наявність необхідного працересурсного потенціалу;
- взаємозалежність між галузями природокористування, яка полягає у тому, що інколи розвиток одних галузей природокористування може спричиняти зменшення можливостей або навіть повну неможливість використовувати інші ресурси в іншій галузі господарської діяльності.

Отже, ситуація, коли ефективно використовувались би паралельно усі складові інтегрального природоресурсного потенціалу території і давали сумарний певний максимальний соціально-економічний ефект, є не тільки практично, але й теоретично неможливою. Тому оптимізація природокористування полягає у пошуку таких співвідношень між галузями природокористування, які можуть забезпечити максимальний соціально-економічний ефект, що може тільки наближатися до сумарного при найбільш ефективному використанні усіх видів наявних ресурсів.

Єдиного еталону оптимальних співвідношень не існує не тільки через відмінності у структурі природоресурсного потенціалу конкретних територій чи їх суспільно-географічного положення, але ще й тому, що вони постійно зазнають змін у процесі розвитку людського суспільства. Ці зміни, передусім, пов'язані з розвитком науково-технічного прогресу, постійними і прискореними в епоху НТР трансформаціями пріоритетів у споживанні товарів і послуг. Однак, для оцінки оптимальності структури природокористування конкретної території у межах України чи будь-якої іншої держави, рівень розвитку господарського комплексу якої суттєво відстає від інших, відносним еталоном для порівняння співвідношень між галузями може бути успішна країна, яка на декілька десятиліть випереджає їх у своєму розвитку. При цьому доцільно обирати території дуже близькі за структурою природоресурсного потенціалу.

Для порівняльної оцінки структури природокористування в Українських Карпатах можемо порівняти Закарпатську область та федеральну землю Тіроль у складі Австрії. Вони дуже близькі за площею території, характером рельєфу, природо-ресурсним потенціалом, системою розселення.

Закарпатська область має територію 12,78 тис. км². Близько 80% території області займають гори – середньогір'я та прилеглі низькогір'я. Уся територія належить до басейну Тиси. Із загальної площі понад 56% території зайнято лісом, близько 38% – сільськогосподарські угіддя, у тому числі 16% орні землі, забудовані землі – понад 3% відсотки, не використовувані землі займають понад один відсоток і понад один

відсоток – водна поверхня. При цьому 13,4% охоплюють землі природо-заповідного фонду України.

Населення Закарпатської області 1259 тис. осіб, густота населення 98 осіб/км². Обласний центр – Ужгород (населення 116 тис. осіб). ВВП України у розрахунку на одну особу за підсумками 2013 року становив 8650 доларів США за ПКС на одну особу. У Закарпатській області він становить 80% від величини цього показника, тобто близько 6800 доларів США за ПКС на одну особу.

Федеральна земля Тіроль має площу 12,65 км². У межах австрійського Тіролю виключно гірська територія з найвищою вершиною Австрії Гросглокнер (3797 м). Найнижча точка тут має 465 м над рівнем моря. Понад 80% території федеральної землі належить до басейну річки Інн. Із загальної площі 37% території зайняті лісом, 27% – гірські пасовища, 11% – орні землі. Ще 25% – високогірні безплідні землі, понад один відсоток – забудовані землі та близько одного відсотка – водна поверхня. Природо-заповідні землі займають площу понад 25% від площі федеральної землі. Чисельність населення австрійського Тіролю 722 тис. осіб, середня густота населення 57 осіб/км². Столиця землі – місто Інсбрук (населення 125 тис. осіб). ВВП Тіролю у розрахунку за підсумками 2013 року становив 45 150 доларів США за ПКС на особу, що перевищує середній показник для Австрії (43 800 доларів США). Серед дев'яти федеральних земель Австрії вона займає четверте місце, а у порівнянні із Закарпатською областю це 6,64 рази більше.

Опрацювавши статистичні джерела [4, 7], ми зробили вибірку даних по галузях природокористування обох адміністративних одиниць (таблиця 2).

З наведених даних видно, що досить помітно відрізняється сумарна частка галузей природокористування у ВВП регіону. При більшій частці рекреаційних послуг частка природокористування також наближалась би до однієї третини. Ця помітна частка туризму і рекреації у ВВП регіону пов'язана не тільки і значно нижчим ступенем його розвитку, але очевидно і з тим, що дотепер у національних економічних рахунках туризм не виділяється як окрема галузь, а включається в сектор платних послуг. Тому внесок туризму в економіку досить складно вимірювати на базі різних інформаційних джерел. В Україні ще не вироблено єдиного способу розрахунків, який був би достатнім для визначення загального масштабу економічного впливу туризму. Частка рекреації і туризму у ВВП України за різними підходами оцінюється приблизно в 1,8 %, а тому величина для Закарпатської області у 2,8% є близькою до достовірної за такими підходами [1]. Хоч над цим питанням ще потрібно працювати.

Таблиця 2.

Частка галузей природокористування у ВВП адміністративної одиниці

<i>Галузі природокористування</i>	<i>Частка галузі у ВВП адміністративної одиниці</i>	
	<i>Земля Тіроль</i>	<i>Закарпатська ообласть</i>

Сільське, лісове і рибне господарство	1,2	15,2
Добувна промисловість	0,2	0,5
Виробництво електроенергії і водокористування	5,6	1,5
Будівництво	9,1	3,9
Рекреаційно-туристичні послуги	16,0	2,8
<i>Разом</i>	32,1	23,9

Таблиця 3.

Частка галузей у сукупному ВВП галузей природокористування

<i>Галузі природокористування</i>	<i>Частка галузі у ВВП адміністративної одиниці</i>	
	<i>Земля Тіроль</i>	<i>Закарпатська область</i>
Сільське, лісове і рибне господарство	3,7	63,6
Добувна промисловість	0,6	2,1
Виробництво електроенергії і водокористування	17,5	6,3
Будівництво	28,3	16,3
Рекреаційно-туристичні послуги	49,9	11,7
Разом	100	100

Якщо всю сукупність галузей природокористування прийняти за 100%, то чітко видно, що в Тіролі 50% ВВП забезпечують рекреаційно-туристичні послуги. У Закарпатській області основною галуззю природокористування є сільське, лісове і рибне господарство (63,6%). При цьому слід мати на увазі, що ці дані не свідчать про низький рівень розвитку сільського чи лісового господарства у федеральній землі. Так, поголів'я ВРХ у землі Тіроль становить 179920 голів при середньому річному виробництві молока на дійну корову 6455 літрів на одну корову. У Закарпатській області поголів'я ВРХ становить близько 107 тис. голів, при середньорічному виробництві 3848 літрів на корову.

Висновок. Наведена деталізація по кожній з галузей видів природокористування, які здійснюються нею у процесі господарської діяльності, дозволяє ще раз пересвідчитись, що природокористування – це тільки частина суспільного виробництва, яка охоплює всі основні напрями взаємодії суспільства і природи. Запропоновані теоретичні підходи до оцінки структури природокористування. Аналіз структури сукупності галузей природокористування дозволяє по новому підійти до напрацювання рекомендацій до оптимізації природокористування у конкретному природо- чи суспільно-географічному регіоні. На прикладі порівняння структури природокористування у Закарпатській області та федеральній землі Тіроль (Австрія) привернута увага основних відмінностей у структурі, ймовірних причин, якими вони можуть бути зумовлені. Для напрацювання орієнтовних напрямків трансформації

структури природокористування у Закарпатській області необхідно здійснити більш глибокий аналіз структурних елементів природокористування.

Список використаних джерел:

1. Вуйцик Ольга. Вплив рекреаційно-туристичного комплексу на розвиток економіки держави/ Вісник Львів. ун-ту. Серія міжнародні відносини / Ольга Вуйцик. – Львів: Видавничий центр ЛНУ імені Івана Франка, 2008. – Вип. 24. – С. 35–42.
2. Географічна енциклопедія України: В 3-х т. – К.: Укр. енциклопедія ім. М.П. Бажана, 1993. – Т. 3 – 480 с.
3. Гилецкий И.Р., Тимофийчук Н.Н. Структурирование процессов природопользования. //Магілєўскі мерыдыян. Том 14. /И.Р.Гилецкий, Н.Н. Тимофийчук – Магілєў, 2014 – Вип. 3–4 (26–27) – С. 18–24.
4. Закарпатська ОДА. Паспорт Закарпатської області [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.carpathia.gov.ua/ua/539.htm>.
5. Руденко В.П. Географія природно-ресурсного потенціалу України. У 3-х част.: підручник / Руденко В.П. – Чернівці: Чернівецький нац. ун-т, 2010. – 552 с.
6. Черевко Г. В., Яцків М. І. Економіка природокористування. — Львів: Світ, 1995. – 208 с.
7. Statistik Austria [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.statistik.at/web_de/services/wirtschaftsatlas_oesterreich/oesterreich_und_seine_bundeslaender/021513.html.

Список использованных источников:

1. Вуйцик Ольга. Влияние рекреационно-туристического комплекса на развитие экономики государства / Вестник Львов. ун-та. Серия международные отношения / Ольга Вуйцик. – Львов: Издательский центр ЛНУ имени Ивана Франко, 2008. – Вип. 24. – С. 35–42.
2. Географическая энциклопедия Украины: В 3-х т. – М.: Рус. энциклопедия им. М.П. Бажана, 1993. – Т. 3 – 480 с.
3. Гилецкий И.Р., Тимофийчук Н.Н. Структурирование процессов природопользования. // Магілєўскі мерыдыян. Том 14. /И.Р.Гилецкий, Н.Н. Тимофийчук – Магілєў, 2014 – Вип. 3–4 (26–27) – С. 18–24.
4. Закарпатская ОГА. Паспорт Закарпатской области [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.carpathia.gov.ua/ua/539.htm>.
5. Руденко В.П. География природно-ресурсного потенциала Украины. В 3-х част.: учебник / Руденко В.П. – Черновцы: Черновицкий нац. ун-т, 2010. – 552 с.
6. Черевко А. В., Яцков М. І. Экономика природопользования. – Львов: Мир, 1995. – 208 с.
7. Statistik Austria [Электронный ресурс]. – Режим доступа: http://www.statistik.at/web_de/services/wirtschaftsatlas_oesterreich/oesterreich_und_seine_bundeslaender/021513.html.

References:

1. Vuitsyk Olga. Vplyv recreatsiino-turystychnogo kompleksu na rozvytok ekonomiky derzhavy (Influence of recreation touristic complex on the development of state economics) / Visnyk Lviv. un-tu. Seriiia mizhnarodni vidnosyny / Vuitsyk Olga. – Lviv: Vydavnychiy tsentr LNU imeni Ivana Franka, 2008. – vyp. 24. – P. 35–42.
2. Neohrafichna entsyklopediia Ukrainy (Geographical encyclopedia of Ukraine): V 3-oh t. – K.: Ukr. Entsyklopediia im M.P. Bazhana, 1993. – T. 3 – 480 p.p. 17.
3. Giletskyi I.R., Tymofiichuk N.N. Strukturirovaniie protsessov prorodoispolzovaniia (Structuring natural management processes) // Magileuski merydyian. Tom 14 / Giletskyi I.R., Tymofiichuk N.N. – Magileu, 2014 – Vyp. 3–4 (26–27) – P. 18–24.
4. Zakarpatska ODA. Pasport Zakarpatskoi oblasti [Elektronnyi resurs] (Zakarpattia RSA. Passport of Zakarpattia region [electronic resource]). – Rezhym dostupu: <http://www.carpathia.gov.ua/ua/539.htm>.
5. Rudenko V.P. Neohrafiia pryrodno-resursnoho potentsialu Ukrainy (Geography of natural resources potential of Ukraine) / U 3-oh chast.: pidruchnyk / Rudenko V.P. – Chernivtsi: Chernivetsyi nats. un-t, 2010. – 552 p.p.
6. Cherevko H.V. Yatskiiv M.I. Ekonomika pryrodokorystuvannia (Economics of natural resources management). – Lviv: Svit, 1995. – 208 p.p.

7. Statistik Austria [Elektronik resource]. – Rezhy m dostupu:
[http://www.statistik.at/web_de/services/wirtschaftsatlas_oesterreich/oesterreich_und_seine_bundeslae
nder/021513.html](http://www.statistik.at/web_de/services/wirtschaftsatlas_oesterreich/oesterreich_und_seine_bundeslae
nder/021513.html).